

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Ioan. Petri Maffei, Bergomatis, E Societate Iesv,
Historiarvm Indicarvm Libri XVI.**

Maffei, Giovanni Pietro

Antverpiae, 1605

Historiarvm Indicarvm Liber Tertivs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11473

commune gaudium esset; ad Christianos omnes Reges principesque, ac Romanum præcipue Pontificem, Emmanuel in eandem sententiam accuratè perscripsit. diu celebrati sermone omnium nationum tam noui tamq; admirandi rerum euentus; gratiæ ubique ingentes actæ Deo; nec parum inde Lusitanico generi ac nomini dignitatis accessit.

LIBRI SECVNDI FINIS.

HISTORIARVM INDICARVM

LIBER TERTIVS.

O c tam secundo successu rerum, Emmanuel Orientis opes imperiũque animo & spe in dies majore complexus, percunctãdo à regionum peritis & nauigationis tabulas, quæ ex India depictæ subinde referebantur, attentius cõttemplando, ita comperiebat: Indicę negotiationis præsidia & quasi claustra præcipua esse tria: Adenum Arabiæ, & Armuziam insulæ Geru (Ogyrim olim fuisse quidam haud absurdè cõjiciunt) prænobiles vrbes, quarum altera Arabici altera Persici sinus ostium obsideret: itẽmque Malacã, Sincapura no impositam freto; quod, propter loci opportunitatẽ, Sinarum, & Lequiorum, & insularũ pænè innumerabilium mercimonia commeaent: ergo, ad ea loca vel scedere sibi adjungenda; vel armis, ubi res exigeret, occupanda; studiũ omne cogitationẽq; conuerterat; ratus, id quod res erat, eam vnã expeditissimã rationem esse totius maritimi quæstus ac mercaturæ ab Ægypto Syriæque in Lusitaniam transferendæ. Non fefellere ejusmodi cõsilia Saracenos & Arabas viros, & in suis occultandis voluntatibus, & in alienis odorandis explorandisque admirandæ sagacitatis. Itaq; Zamorino per aulicos & Brachmanas persuadẽt, vt quoniã Indicas classẽs Lusitanicis & robore nauium & armorum apparatu inferiores tot iam euentus ostenderint; ab Ægypti & Arabiæ ac Syrię Rege Cãpsone,

E 3

quem

quem Sultanum appellabant, aduersus communem hostem auxilia accersat. Missus in eam legationem cū amplis muneribus Maimames, Mahometanæ superstitionis cultu notissimus, is, miscendo consilium precibus, modò Campsonem obsecrabat, vt religionis auita causam susciperet, ac prophetæ sepulchram, & populares, amicosque & consanguineos à quotidianis Lusitanorum iniurijs ac latrocinijs vindicaret: modò suadebat, vt sibi quoque vestigalibusque suis maturè consuleret. Gentem ab ultimis orbis terrarum terminis in partem Indici commercij vix ante quinquennium precario admissam, tantos iam sibi sumpsisse spiritus, vt leges Orienti dare, iura publica inuadere, Asiaticas opes per summam audaciam interuerrere, quibus denique visum sit, nauigatione ipsa interdiciere minimè dubitet. Qui tam longinquis ac periculosis expeditionibus talia moliantur; quid tandem, si domicilium ac sedes in Asia fixerint, non aufuros? orientem flammam vel exiguo latice, adultam iam & grassantem, non nisi ruina opprimi & extinguunt. Proinde nascenti malo pro sua pietate ac prudètia quàm primùm occurreret. Ad extremum petebat, vt classem aduersus Lusitanos quantam posset maximam, remige ac milite instructam; ad India littora mitteret. Calecutanum comiteus, pecuniam, portus, ac cætera necessaria affatim præbiturum. In eandem sententiam orator etiam ab Adeni regulo, vir clarus è pseudopropheta stirpe, disseruit. Haud vana afferebant. etenim Campson & Mahometici dogmatis se præcipuum assertorem, ac Mecanæ domus, quæ in eius erat imperio, præsidem ac tutorem ferebat: vt imminutum eius cultum negligere salua dignitate non posset: & post Lusitanorum in Indiam aduentum, ac merces in Occidentem auersas, maiora in singulos annos rei pecuniariæ damna sentiebat. Igitur & regum sociorum suatu, & sua ipse voluntate ad pellendos ex India Lusitanos vehementer incubuit. In præsentia, legatos quàm optime sperare iussos, & promissis ingentibus regio more oneratos, dimisit. Cæterùm mox de apparatu bellico, deque ratione perficiendæ rei, deliberanti multa occurrebāt, quæ quamuis incitatos hominis impetus admodum retardarent, primùm communis Mars & incerti bellorum euentus; dein periculū ne, Lusitano oppugnando, totius Europæ arma in se conciret; postremò edificandæ instruendæq; classis difficultas: quòd & materia cædua. cū in Ægypto non superat, longissimè petenda: & informes triemiū aluei mèbratim à Cairo seu Babilone, quo interfluo Nilo Mèpheos obiacet antiquæ ruinis, Suezium vsque, rubri maris emporium, per solitudines arenosas & auias transuehendi forent,

forent, atque ibi demum compactis carinis ornandi deducendi-
 q; Quocirca, antequam ancipitem belli subiret aleam, sibi tētan-
 dum existimavit, num quid denuntiatione magni alicuius pericu-
 li ac minis apud Christianos proficere posset. Primū igitur, per
 idoneos homines rumoribus dissipatis, omniū aures bellicis ter-
 roribus cōplet. dein artificiosē submittit, qui Maurum monachū
 Hispanum, antistitem templi eius, quod in Arabia monte Sina
 reliquias diuæ Catharinae virginis martyrisque conseruat, me-
 tu, ne quid in sacram ædem grauius consulatur, supplicem ad se
 compellant. Hunc ergo, simplicitatis antiquæ virum, qui regum
 ignoraret artes, pauentem ac trementem, Campson cum minaci-
 bus litteris ad Alexandrū eo nomine sextum Romanum Ponti-
 ficem mittit. in quibus erat; se a duobus Christianis Regibus Fer-
 nando & Emmanuele iam dudū intolerandis iniurijs affici. ab al-
 tero Mahometanos omnes Baticæ finibus, nulla ipsorū culpa, per
 summā indignitatem exterminatos. alterum, Africa, & Arabia, &
 India orā annuis classibus infestam habere; nautas & mercatores
 in seruitutem abducere; aditu religiosissimæ ædis, quæ ad Mecam
 sit, plurimos omnium nationum mortales arcere. quòd hæc Rex
 vterque, socr ac gener, nulla prouocati iniuria, contra ius naturæ
 ac gentium audeant; se quoque vicissim Christianos, quotquot in
 suo imperio sint, ad Mahometica sacra metu proscriptionis & exi-
 lij cōpulsurum; ac præterea antiquissimarū religionum Christia-
 nas ædes ac monumenta; quæque in Ægypto & Arabia, quæque
 in Iudæa ac Syria visantur, cum ipso Christi sepulchro euersurum
 & cōcrematurū esse. Quæ si Pontifex salua cupiat, ac suorum in-
 columitatis curam gerat; Regē vtrumque pro sua potestate quàm
 primū ab ea mente consilioque deducat. Has ergo querimonias
 minasque Campson ad Pōtificem maximum detulit, haud dubius,
 eas magni vtique apud Hispaniæ Reges fore momenti, quib⁹ pro-
 pè hæreditario iure nihil Christiana religione prius aut potius ef-
 se didicerat. Alexander, Senatu super tali tantaque re habito, mo-
 nachum ipsum ad Emmanuelem, ex quo corām fusiùs cuncta co-
 gnosceret, mittit. Hunc demissè precantem, vt ab laceffendo Æ-
 gypti Rege desisteret, ac tot Christianis mercatoribus, tot religio-
 sis hominibus, tā venerandis Christi Sanctorūq; reliquijs pro sua
 pietate cōsultum vellet; bono animo esse iubet Emmanuel. neque
 enim Cāpsone studio Mahometicæ superstitionis, aut abominan-
 di monumēti cura, sed imminutis portorijs reditibusque torque-
 ri. quæ detrimenta quando ita vehementer hominem excrucient;
 nequaquam cōmissurum, vt Christianis negotiatoribus è suo re-

gno pellendis, & celeberrimis templis, ad quæ ingens quotannis
 hominum vis, religionis causa, magno cum ipsis emolumento
 confluat, evertendis; nouam insuper iacturam certissimi quasi
 & vectigalium faciat. Nam quòd Fernandi socii iniurias, de
 quibus ad eam diem questus non sit, quartodecimo demum an-
 no (tot enim ferme à pulsus è Bætica Mauris effluerant) ad eò a-
 cerbè, tam dolenter expostulet; cui non apparere, causas quæ
 accusationum & criminum; & sordidissimæ cupiditati auaritia que
 inanem speciem caritatis religionisque prætendi? Proinde Chri-
 sti famulus poneret metum, nec barbari fremitus irasve tanto-
 pore perhorresceret. Hisce verbis confirmatum antistitem, pe-
 cuniisque ad exornanda Orientis templa, ac pauperes alendos,
 copiosè instructum, Rex Lusitanus Romam remittit; ac simul ip-
 sum Pontificem Maximum per litteras omni sollicitudine liberat.
 Ipse verò, qua erat prudentia & animi magnitudine, tam dira Sul-
 tani comminatione ad eò non exterritus est, vt magnam etiam
 voluptatè inde perceperit. præclarum quippe sibi Emmanuel duce-
 bat, immanem belluam, qua ad eam diem Lusitanica arma superbe
 contempserat, quasi adactis ad vitalia telis, denique commoueri. Quo-
 circa ad cœpta prosequenda, duplo penè maiorem, quam superio-
 ribus annis, classem instruxit. eique præfecit Franciscum Almeida,
 virum cum cætera illustrem, tum quòd fortem ac fidelem operam
 in Bætica expeditione Fernando nauarat. Huic magno opere in dis-
 cussu præcepit, vt quoniam ad ea, qua iam dudum agitabat animo,
 & assiduitate copiarum ac ducum, & spatio temporis opus esset;
 arces aliquot opportunis Africa Asiæq; locis extrueret, qua Lusi-
 tanis & facilem in remotas regiones excursum; & tutum, quoties-
 cunque res postularet, receptum darent. Præfectus, cum ad VIII.
 Kalend. Aprilis, qui dies cœlesti ad Virginè nuntio est sacer, nauibus
 duabus & viginti faustis omipibus Olisipone soluisset anno mille-
 simo quingentesimo quinto, Franciscanis aliquot fratribus & cle-
 ricis alijs rei Christianæ causa in eam peregrinationem assumptis;
 octauo Idus Aprilis ad Hesperidas processit. inde cum ad superan-
 dum Bonæ spei promontorium nauarchi in meridiem cursum ex-
 tendissent; vehementi Aquilone vsque adeo in remotas ab Sole
 regiones prouecti sunt; vt classarijs præ nimio frigore manus pro-
 pemodum obriguerint. Inde ad Orientalem Africa oram extem-
 plo flexere, & secunda nauigatione paucis diebus Quiloam est vè-
 tum. ibi Abrahamum tyrannum callidè tergiuersantem, & annum
 stipendium Emmanueli recusantem pèndere; Almeida cum arma-
 tis descensione facta, ex vrbe per vim exegit: eiusque loco Maho-
 metem

metem Anconinum, acceptum incolis virum, & expertæ in Lusitanos fidei, Regem, solenni cum apparatu imposita capiti aurea corona, constituit. Dein situ ad maritimos aditus æque ac terrestres in primis commodo, arx ædificari cœpta ingenti alacritate nauticorum & militum. cumque labor in orbem iret, ipseque Almeida & cæteri principes, ad exemplum, suam obirent vicem; non die non poste intermissum opus, vigesimo die absolutum est: arci que ab Diuo Iacobo inditum nomen, quod eius Apostoli die ipso natali urbem expugnassent, ac tyrannum inde expulissent. Constitutis Quiloæ rebus, & firmo præsidio arci imposito, iteque nauigijs ad oram tutandam relictis, Mombazam petijt classis. Ea vrbs in parua eiusdem nominis insula, quam æstuarium efficit, excelso ad conspectum tumulo posita, portum habebat dupbus propugnaculis munitum: in quibus tormeta è Lusitanico naufragio nuper extracta, vt supra diximus, barbari collocarant. ijs cum aduentantem classẽ aditu prohibere conarentur; nostrorum ictibus breui disiectum vtrumque castellum, ac liber introitus Almeidę patuit. missis deinde ad tentandi reguli animum nuntijs, cum nihil pacati responderetur; Almeida trifariam adortus urbem, Assumptæ in cœlum Mariæ Virginis die festo vi cepit, ac direptam incendit. multi ex hostibus interempti, multi in seruiturem abducti. Regulum, inter ipsam dimicationem desperata victoria, fugientem syluæ texere. Transmisso inde sexdecim diebus Oceano, Anchediuam insulam tenuit classis. ea insula, quod in littus imminet Indicum, ac tutam stationem nauibus præbet, ibi quoque ex Emmanuclis præscripto castellum excitatum. Hinc Almeida Cananorem traiecit; ac summa Regis voluntate ad tuenda mercimonia optimo loco arcẽ exstruxit, præsidioque communiit. Per idem tempus Lusitani qui ad Colanum agebant, contracta temere cum incolis & Arabibus rixa, ad vnum omnes interempti sunt. Eius rei cognoscendæ ac sedandi tumultus causa, Laurentius Almeida Francisci filius classe profectus, cum superba responsa tulisset, commisso prælio, Arabum operarias ad viginti magno ardore militum captas incendit. quo ite in prælio illud in primis accidit memorabile; pila è maiore tormento in scutum Ioannis Hominis Lusitani cõtorta, ad ipsius pedes sine vlla profus læsione defluxit. Interea grauis iam ætate Rex Cocini Trimumpara, de gentis more deposito gubernaculo, se in solitudinẽ ad colendas Brachmanarum superstitiones receperat, ac sororis filium Naubeadoram natu minorem heredem reliquerat regni, maiore præterito, q̃ nuper in bello Calecutano ad Zamorinũ vnã cum alijs principibus defecisset. is dolore incensum

missi patrimonij, cùm nouum deinde Regē vexaret exerceretque, ac popularium sollicitare animos non desisteret; profectus Cocinum Almeida, Trimumparæ iudicium ac voluntatem ratam voluit esse: donatum pretiosis muneribus Naubeadoram in fidem recepit, ipsiusque patrimonium ac regnum, Emmanuelis auctoritate opibusque constituit, dein impositis mercibus naues duodecim anno insequente in Lusitaniam remisit: ipse ad res Indicas administrandas, regesque socios tuendos, (quod ita in mandatis habebat ab Emmanuele) Cocini permansit. Plures tum è Lusitania classes, nondum exploratis ad plenum tempestatibus, eodem anno deinceps, vt quæque parata erat, in varia cogniti nuper Oceani littora mittebantur. Itaque paulo post Almeida profectio, vir egregie fortis, Castellano patre natus, Petrus Gnaia, nauibus sex ad Sofalã venerat, vt arcem in eo tractu, si qua posset, ædificaret; ac simul in auri pretiosa commercia Lusitanos induceret. Tenebant ea loca tum Saraceni, ab vrbe Magadaxo primùm, dein à Quiloa profecti; & ingenti lucro cum finitimis Casribus, qui in Monomotapa Regis imperio variis locis aurum effodiunt, Indicas vestes & alia mercimonia commutabant. Sed inter Quiloanos tumultus Prætor eodem missus Izufus, vir astutus & audax, defecerat nuper ab tyrãno Abrahamo; perque fraudem in eius terre possessionem inuaserat. Ad hunc, iã ætate confectum, & luminibus captum, Gnaia cùm adiuisset; primùm ostendit, quantum ex Lusitanorum societate & commercio utilitatis capere posset: dein petiit, ob eam ipsam rem, vt ad merces custodiendas castellum in iis finibus ædificare sibi liceret; id non magis a duenis, quam incolis præsidio contra finitimorum incursiones futurum. ac simul de Regis Emmanuelis benignitate opibusque multa diseruit. Ille, non tam ratione societatis adductus, (quippe qui nec Lusitanorum mercibus indigeret, & graues accolas fore procul dubio cerneret) quam fama perterritus eorum, quæ ad Quiloam ac Mombazam erant gesta, perhonorificè accepit virum, ac postulatis in speciem libenter annuit: quamquam acriter obsistente Mengo Mufaso genero, viro acri & bellicoso: quem senex ea potissimum ratione leniit, fore vt Lusitanos insolita cæli intemperies, & loci grauitas, ac palustres humores paulatim absumerent, vel certè sic afficerent, vt à paucis armatis deleri sine periculo possent. Gnaia dynastam spe liberaliorem nactus; locum quâ flumen in mare effunditur, ædificationi designat. & quòd camenta non suppeterent, casas è robusta materia raptim exstructas, duplici vallo, & propugnaculis, & fossa circumdat. Neque ita multo post, vt prædixerat Izufus, aduersa valetudine tentari

tentari aduenæ capti: paucisque diebus adedè peruagata vis febrili
est, vt ex vniuerso præsidio vix quadraginta superessent, ad arma
ferenda, & vigiliâs obeundas idonei. Quam occasionem ratus
Arabs de medio tollendæ inuisæ nationis, exstimulante præfer-
tum assidue Musafô genero; tamen suis duntaxat opibus rem ag-
gredi non est ausus. Mocondes erat Cafer, vicinis locis pro Mo-
nomotapæ Rege præpositus. Hunc per nuntios Izufus admonet,
Europæos piratas, qui maritimam oram dudum infestam habue-
runt, denique ad se delatos, intra lignea septa, quæ sibi ipsimet cir-
cundederint, fame & squalore panè confectos teneri. Si in par-
tem prædæ venire animum inducat, se rem in eius aduentum in-
tegram seruaturum. Haud frustra missa legatio. Mocondes,
omnis humani expers iuris, aduentitij lucri nec opinata spe ille-
ctus, ingentem trahens popularium turbam, celeriter affuit.
neque tamen Lusitanos fefellit, ab exsulibus Saracenis tota de re
festinè præmonitos. itaque & anea tormenta, ignotum Cafribus
ad id tempus machinæ genus, idoneis locis occultè disposita fue-
rant; & cum à valentibus intentiore cura excubiæ agitabantur;
tum ipsimet ægri, quippe quibus periculum & indignatio præter
spem adderet vires, sese ad defensionem forti animo comparaue-
rant. Mocondes, artis bellicæ profus ignarus, ac numero maxi-
mè fretus, (hominum autem ad sex millia secum adduxerat) Ara-
bum ductu monituque fascibus sarmentorum ex agro collatis,
ad castellum copias incompósito agmine admouit: completif-
que fossis, nostrorum paucitate contempta, Cafres alij vallum
scandere, alij conuellerè nitebantur; cum in confertam multitudi-
nem, ac nihil tale timentem emissa repente ferrea procella, tantam
edidit stragem, vt relicta oppugnatione attoniti pauentesque bar-
bari se in proxima nemora confestim abdiderint. ac ne ibi quidem
tutò esse licuit. siquidem continuatis bombardæ ictibus, magno
impeu dissultantia arborum fragmenta semiermes incautosque
misere lacerabat. cui tanto malo cum nullum, præter fugam, reme-
dium occurreret; rabie ab Lusitanis in Arabas versa, vulgo fremere
quòd se fallacibus promissis ad bellum cum ipsis Diis gerendum
euocassent. atque, vt est rapacissima gens, ne profus inanes absce-
derent, Izufi agro vastato, & oppido ipso magna ex parte direpto,
in patriam reuertère. Ac ne Lusitani quidem inultam passi perfidi-
am. Post Cafrum profectionem, cognito Izufum eiusque satel-
lites, nihil minus quam nostrorum eruptionem timentes, negli-
gentius agere; noctis intempestæ silentio, Gnaia, strenuis cum ali-
quot viris aduerso flumine in regiam subuectus, Izufum ipsum
& paucos

& paucos familiares occidit. dein, priusquam populi concursus in regiam fieret, insigni facinore perpetrato, ad suos eadem nocte incolumis rediit. Postridie, cum res emanasset, ira odiosq; incensi barbari quam maxima coacta manu, denuo castellum adorti, & eodem quo nuper euentu, plures & integri à multo paucioribus & imbecillis, cum cæde & ignominia repulsi. Post hæc, inter eos certari de successione captum. Cùmque Musafus, præpollens viribus & popularium gratia, Izusi liberos patrimonio exturbare niteretur, & satis appareret, ius in armis fore; alter ex iis, nomine Solimanus, ad Gnaiam confugit salubri utrisque consilio: siquidem Lusitanorum ope Rex declaratus, fidelem se vicissim illis amicum ac socium ex eo tempore præbuit. Interea Zamorinus, tamen cum latis admodum promissis ab Sultano redierant oratores; tamen, imminente Lusitano veritus ne sera essent Ægyptiaca auxilia, contracto ingenti fabrum naualium numero, majorem quam antea classem omni studio ædificabat, dispositis circa omnes portus custodiis, ne quid rumoris de tanto apparatu ad hostes efflueret. Namque Laurentium, dispersis nauibus Malabarica tenentem littora, & Ægyptios Arabasque negotiatores magno intercipientem rei Calecutanæ damno, quam maximè incautum & imparatum placuerat adoriri. Verùm ex vrbe Calecuta clam elapsus Ludouicus Patritius Romanus (qui cognoscendi studio, ut fit, mercatoris habitu in Indiam penetrauerat, idemque hæc ipsa deinde litteris consignauit) Almeida vtrique, & filio & patri cuncta ex se de retulit. Neque ita multo post, è variis oræ Malabaricæ portibus in vnum coacta Zamorini classis ad Laurentium rectà contendit. ea fuisse dicitur celsarum nauium amplius sexaginta, lemborum ac paronum biremiumque ad centum & triginta, omni telorum genere & numero militum instructissima. Ad eius famam Laurentius, patris jussu naues non plus vndecim admittis triremibus paucis raptim adornauerat, Lusitanis, præter nautas, impositis octingentis. Vt ad ictum bombardæ ventum est, conspicatus Laurentius tanta in hostium multitudinē, ex patris de more noxis, primùm omnium ædem MARIÆ Virgini Victrici vouit, si ea pugna barbari fusi ac fugati essent. dein, paucitati subueniendum ratus arte, ne à Malabaribus circumueniri posset, tormentis, qua parte viriū longè præstabat, eminus rem gerere instituit. atque ob id ipsum ex alto directis in prælium nauibus, leni Austro flate, simul & venti beneficium & congregiendi arbitriū hosti præripuit. Ac primo statim cerramine, cum in syluam adeò densam irrita nulla propemodum ab Lusitanis incideret plaga, neque ex tanto interuallo

vel

vel tormenta ferrea, quibus tum utebantur hostes, vel sulphurei
 pulueris ollæ, vel sagittarum imber nostros admodum laderent,
 multæ passim omnis generis naues hostium aut depressæ aut in
 litrus ejectæ. Ac, dissipatis demum ordinibus, quod antea consul-
 to vitarat Almeida, pugnam è propinquo cõseruit. Prætoria nauis
 erat hostium, tum aluei magnitudine, tum armatorum frequentia
 insignis. In hanc harpagonibus ferreis cõprehensam Almeida cum
 fortissimis aliquot bellatoribus incredibili pænè ausu transfiliit:
 tantòque ardore animi & corporis dimicatum est, vt è sexcentis
 propemodum armatis, quot eam tuebantur, superfuerit nemo, ex-
 ceptis iis, qui nandi peritria freti, se in pelagus præcipites dederant.
 Pari conatu, verùm successu dissimili, Nonnius Vascus, modica
 nauis, & exigua militum manu, multo maiorem, & propugnatori-
 bus instructam fermè quingentis, inuaserat. cùmque pauci à plu-
 ribus circumuenti premerentur, extremo iam in discrimine labo-
 rãtibus victor Almeida subuenit, nec modò suos è periculo eripuit,
 sed etiam nauis hostium, trucidato vel depulso præsidio, potitus est.
 Inde iam certa victoriæ inclinatio ad Christianos facta, & Laurẽ-
 tius haud cunctanter insequutus trepidam ac pauentem hostium
 classem, aliquot insuper naues partim expugnauit, partim tormẽ-
 torum ictibus perforatas demersit: palatæ aliæ contento cursu Ca-
 lecurum maximè repetentes, cùm longinqua fuga, tum quòd eas
 terror ipse longè latèque distulerat, ex imminente clade euaserunt.
 Almeida, tribus circiter hostium millibus cæsis, sex tantùm è
 suorum numero desideratis, (quæ res diuinum auxilium sine vlla
 dubitatione monstrauit) captiuas trahens onerarias nouem, in-
 genti parta præda simul & gloria, Cananoris portum, cuius vrbis
 in conspectu res erat gesta, magna cum totius populi ac Regis ip-
 sius gratulatione, sospes introiit: ac primùm omnium, **MARIÆ**
 Virgini Victrici, quam initio prælij vouerat ædem, faciendam lo-
 cauit. deinde Cocinum ad Franciscum patrem cum aliis nauarchis
 iter intendit. Per eos dies Sabaius, qui Idalcanem genuit, præci-
 pius Decaniorum tyrannus, qua in regione Goa vrbs est, oppor-
 tunitatem nactus, dum ad Cananorẽ distinetur Almeida, sexagin-
 ta actuarias naues ad Lusitanos ex Anchediua insula pellendos mi-
 sit, præfecto classis & auctore totius consilij Antonio Fernan-
 do Lusitano, exsule ex iis, quos ad cognoscenda loca gentèsque
 Petrus Aluarus Capralis, vt suprã dictum est, Quiloæ reliquerat. Is,
 ad spem vberioris stipendij transmissio Oceano, cùm se ad Sa-
 baium contulisset, ejurata per summum nefas Christiana reli-
 gione, Abdalæ nomẽ assumpserat: & quòd rei maritimæ & naualis
 fabricæ

fabricæ peritus esset; apud Goanos, talium rerum adhuc rudes, in
 gno in honore habebatur. Igitur ad Anchediuam exscensu facto,
 nuper edificatam à Lusitanis arcē omni conatu oppugnare institit.
 Præerat arcis præsidio Emmanuel Passanius, spectata fide ac virtute
 vir, ex vrbe Italiæ Genua claro genere oriundus. Hūc, in subita re,
 quāquam ab aliis rebus imparatū, non defecit animus; ac dierum
 aliquot oppugnationē, cum vrgeretur vndique, præclare sustinuit.
 ac demū Abdala, victricis classis iā iamq; aduentantis perterritus
 fama, quā celerrimē sese irritō incepto ex Anchediua proripuit.
 Sed ea postmodum arx, quōd valido præsidio propter hostium
 propinquitatem indigeret, ne Lusitanicæ res in tāta paucitate dis-
 traherentur, ab ipsismet Lusitanis est diruta. Inde, ad Franciscum
 affertur, Saracenos mercatores, à Molucis & ab aurea Chersoneso
 redeuntes, ne in Lusitanica præsidia inciderent, longiore ambitu
 capto, per Maldiuas insulas in Arabiam tendere. Quocirca Laurē-
 tium filium ad eos insectādos proficisci iubet. Is cū incognita sul-
 caret maria, æstus impetu primus omnium Lusitanorum ad insulæ
 Ceilani littora abripitur, quam insulam, vt suprā dictum est, ve-
 terem esse Taprobanam Ioannes Barrius multis argumentis affir-
 mat. hæc, ouali maximē figura ducentarum circiter & quadraginta
 leucarum ambitu, leucas in longitudinem septuaginta octo patet,
 in latitudinem quattuor & quadraginta. atque à Cori promōto-
 rio, vt suprā diximus, auulsa freto vadoso, Piscarię, quam appel-
 lant, oræ prætenditur; ea cœli elementia, soli vbertate, & copia
 fluminum aquarumque perennium, vt primorum parentum sedes
 olim perhibeatur fuisse. varia pecorum armenta, nec non elephā-
 tos gignit egregiē bellicosos ac dociles: cæteris metallis caret, fer-
 rū incolæ effodiunt, plurimas fert gemmas, verū præcipua clar-
 tate sapphyros, chrysolithos, pseudopalos, ac pyropos: itemq; aro-
 mata pretiosa, cinnama, cardamomū, piper, ac palmas eximia bon-
 nitatis. Ad hæc, vel in primis jucundo spectaculo syluosi montes
 ad effigiem theatralem inflexi, vastam planitiem oblongo circuitu
 in caueæ formam includunt: quorum vnus in arduam & subrectam
 altitudinem panē septem leucarum exsurgit; habetque in summo
 æquatam agri planitiem, ex cuius medio bicubitale saxum emines-
 ad instar mensæ, vestigium demonstrat impressum in clyti sancti-
 tate viri, quem ex Indiæ regno Deli quondam in ea loca venisse
 tradunt, vt gentem superstitionibus deditam fabulosis, ad vnus
 Dei cultum religionēque traduceret. ergo tantæ venerationis
 est locus, vt à leucis amplius mille, omnium ordinum peregrini, ac
 præsertim logues, illuc pietatis causā contendant ingenti labore:

siquidem,

siquidem, præter cæteras itineris difficultates atque pericula, in
 eius etiam montis cactumen non nisi per adactos clauos ferreâs-
 que catenas ascensus est. Haud absimile vero videtur quod aiunt
 quidam, in eo, quod dixi, vestigio, quamquam extincta iam no-
 minis antiqui & peregrini memoria, coli Eunuchum Candaces
 Æthiopum Regina, quæ cum alijs scriptores, tum verò Dorotheus
 Tyri Episcopus (qui, Constantino Magno imperante, & sanctita-
 tis & doctrinæ laude præcelluit) in Arabia Felice, totaq; Erythra,
 & in Taprobana, Christi Euangelium promulgasse testatur. Porro
 insula vniuersa nouem in Satrapias vel regna diuiditur: estque ad
 omne commercium, vel frequentia portuum, vel ipsa loci regione,
 in primis accommodata. Laurentius in Calles portum inuectus,
 cum regulo per legatos inita societate, columnam, cum inscri-
 ptione, restem sui aduentus, in littore posuit: dein omiſſa pro-
 pter incommodum anni tempus Maldiuana profectio, cum læ-
 tis admodum nuntijs ad parentem reuertit. Inter hæc, Tristanus
 Acunia, Alphonso Albuquerque comite, cum valida classe in Indiã
 destinatur: quæ ex itinere inuasit cupido Madagascaris insulæ na-
 turam ac religionem explorandi. itaque vel contra sententiam Al-
 buquercij, (qui, ne temporibus excluderetur, maturandum aiebat)
 appulsis ad insulam nauibus, cognitum est, maritima ferme ab Sa-
 racenis, interiora à Cafribus incolit: terram esse gingiberis, cario-
 phylli, & argenti feracem. quæ dum Tristanus curiosè perquirat,
 aduersisque subinde tēpestatibus nec opinato subsistere cogitur;
 interea (quod Albuquerque præclare monuerat) idonea transmis-
 sionis Indicæ tempestas effluxit. certis enim & anniuersarijs ferme
 flatibus orientalis nauigatur Oceanus, quos hodie vulgus, vt ego
 quidem interpretor, ab ipso ventorum impulsu, motiones appel-
 lat. Eæ si quo casu præterlabantur, dum denuo recurrant, multo-
 rum mensium sæpe mora cæptis interuenit. Igitur, ne frustra inte-
 rim tempus absumeretur, à Madagascare Melindem est ventum: &
 Oienſis dynasta Melindio Regi ob Lusitanicam societatem admo-
 dum, vt ferebatur, infestus; eiusdem Regis rogatu ab Lusitanis præ-
 lio victus, & Oia vrbe pulsus occiditur. quo terrore perculsus La-
 mensis finitimus regulus, in Tristani fidem vltro concessit, & sti-
 pendarius Emmanuelis Regis est factus. Ex eo loco ad Brauam ci-
 uitatem classis accessit; ea cum, pactum superioribus annis tribu-
 tum pēdere abnueret, capta est à nostris certamine haud leui. Sex
 armatorum millia barbaris animos fecerant. Verùm vbi descen-
 sum à Lusitanis & collato pede res geri. cæpta est, ferociã posuere
 Magna edita cæde fusi & fugati pleriq;. Decurionibus tamē fides
 in pa-

in patriam ad extremum vsque spiritum egregiè constitit. acriter dimicantes in vestigio cuncti mortem oppetere, quàm occidenti reipub. superstites esse maluerunt. Vrbs deinde, congestis dudum diuitiis opulenta, à militibus fædè crudelitèrque diripitur. Qua in re vindex rapacitatis atque sæuitiæ euidenter apparuit nūmen, auiditate prædæ gregarij milites aliquot, mulierum manus ad amillas annulósque extrahendos inscio duce præciderant; ij, dum spoliis onusti scapha onerarias repetunt, ad vnum omnes in portu ipso demersi, repentina morte crudelitatis & auaritiæ pœnas dedere. scapha, cum sub aquis aliquamdiu latuisset, quasi perfundè debiti supplicij ministerio, rursus emerfit. Tristanus & cognitum scelus valde improbauit, & cæteros graui edicto ab eiusmodi immanitate compescuit. A Braua post hæc ad Socotoram insulã maris Erythrai transmissum est. Christiani iam inde ab Apostoli Thomæ aduentu incolebant: sed ipsa locorum asperitate & diuturno pastorum desiderio pænè efferati. Subterraneos inhabitant specus in bello fundis eminus certant, cominus gladiis è mero ferro, quod mortuum vulgus appellat, victitant milio, careotis, & lacte. cum mercatoribus poma permurant; itémq; cinnabarim, & aloen omnium laudatissimam. Quod ad cultum diuinum attinet, ex Iacobarum hæresi, propter vicinitatem Aethiopiæ, vitia multa traxerunt nam & à Romani Pontificis auctoritate seiuncti sunt, & circumcisionem aliosque ritus Iudaicæ superstitionis vsurpant. neque tamen nulla retinent vestigia sanæ religionis: nam & ieiuniis anniuersariis placant Deum, & precandi stata quotidie tēpora obseruant, & sanctam Crucem eximiè venerantur; huius imagines cuncti gerunt è ceruice suspensas, huic pro ipsorum tenuitate sacras ædiculas exstruunt: quò vbi conuenère frequentes, Hebraicè concepta precationis verba præit vnus, tum instar chori cætera turba subsequitur. Quo tempore Tristanus ad eos venit, annis iam sex & viginti Rex Fartacum, ex Arabia missis eò militibus mille, Beninum portum per vim occuparat: & validaque arce imposita, Christianos admodum sauo premebat imperio. Ad eos liberandos, atque ad Catholicam Ecclesiam adiungendos, ab Emmanuele Rege missus Tristanus, cum Beninum attigisset, Fartacas, qui in eo præsidio erant centum circiter & triginta, comiter ad colloquium euocauit; ij, cum ab instata genti ferocia, omnem cum Lusitano pacis conditionem aspernarentur; scapha circumuectus, & contemplatus loci naturam Lusitanus Imperator, duobus locis armatos exposuit, neque præfecto Abrahamo cum suis ad erumpendum defuit animus. Verùm vbi mox inter primores fortiter ciens pugna

ipse dux cecidit, extemplo fula reliqua acies: ac nonnulli ad incol-
 las, è quorum stirpe vxores liberòsque susceperant, confugere: cæ-
 teri ad octoginta perniti velocitate arcem adepti, portas occlu-
 dunt. tum à Lusitanis ad motu certatim scala: transgressique mœnia
 ex interiore parte claustra perfringunt; inde patentibus portis ad-
 missum agmè, & inclusi intra turrium penetralia Fartaces, nequic-
 quam ad spem veniæ salutisque inuitati, cum pertinacissimè se de-
 fenderent, omnes, præter vnum, occisi. è Lusitanis dumtaxat vnus
 in ipso certamine occubuit, sex postmodum è vulneribus periere.
 Arce capta, nuntij ad incolas missi, qui nouæ classis metu in auios
 montes vnà cum conjugibus liberisque perfugerant. ij, cognito
 aduenas Christianos esse, ad arcem accurrunt, & Fartacum inju-
 rias grauiter questi, ad pedes Tristani cum lacrymis acciderunt,
 per Christum I E S V M obsecrantes, vt è tam acerba feruitute, iis-
 dem sacris deditam, eiusdemque consortem spei nationem eriperet.
 Quibus ille, se vel ob id ipsum ab Emmanuele Rege, salutis eo-
 rum cupidissimo, in ea loca destinatum esse respondit; quamobrè
 & præsidium ad Mahometanos arcendos, & sacrorum antistitem
 curandis incolarum animis libentissimè relicturum. itaque fano
 Arabum expiato, & in cultum Virginis MARIÆ conuerso, arcis
 custodia cum idonea manu Alphonso Noroniæ Lusitano concre-
 dita est: rei verò Christianæ præpositus eximia sanctitate vir, Anto-
 nius Laurentius Franciscanus: qui tollèdis vitiiis, quæ in hominum
 mores ac religionem irreperant, incolisque ad veram pietatem ac
 virtutem erudiendis, aliquot annos planè Apostolico munere est
 functus. Inter hæc, elapsi è prælio Fartaces, criminando Lusitanos,
 & imperitum vulgus instigando, varios motus eiebant. ad eos com-
 primendos motus, Arabicumque & Persicum Oceanum pro Em-
 manuele obtinendum, Tristanus, quòd ita in mandatis habebat,
 Albuquerque cum nauibus dumtaxat septem, propugnatoribus
 fermè quadringentis & septuaginta, reliquit: ipse circiter Idus Au-
 gusti, nactus tempestatem idoneam, cum reliqua classe in Indiam
 cursum intendit. Inter hæc vertente iam anno, cum non oprata
 modò classis, sed nullum prorsus nauigiū è Lusitania adesset; ma-
 gnus Christianos omnes, qui in India versabantur, metus incessit
 mœtorq;. Acuebāt curas, pænè in religionē versa prodigia, quòd
 per eos dies & sol tanta ex parte defecerat, vt circa meridiem stellæ
 apparerent; & ingenti motu ex interuallis cōcussa terra tremuerat.
 Iam Zamorinus, tempus aduenisse ratus, nominis Lusitani tādē
 aliquando extinguēdi; haud segniter instaurabat bellum, sollicita-
 batq; legationibus & promissis cū alios, tum præsertim Cananoris
 Regem,

Regem, sibi priuatim obnoxium; quod mortuo Rege qui cum Lusitanis pepigerat fœdus, ipsius præcipue studio & opibus in regno successerat. Et per eos fortè dies, odium Indorum in nostros, temerarium cuiusdam Lusitani factum vehemèter accendit. Æthiopici Arabique & Indici maris possessionem Lusitani ad eò pertinacibus animis occuparant, vt nemini prorsus nisi ex eorum auctoritate, & quidem patentibus consignata litteris, ea nauigare liceret maria; ducèsq; in idipsum dispositi, totam eam oram nauium præfidiis tuebantur. Ex his vnus, Malabaricum mare pererràs, cum in Cananorensem onerariam incidisset; Calecutanos esse homines, & prolatum à nautis Lusitanicum diploma, nonnullis indiciis falsum & surreptitium suspicatus, confestim aggressus nauem expugnat; nautas vectoresque, in iis vnus è prima nobilitate in velum insutos, haud longè à portu Cananoris in mare demergit. verum disrupto mox linteo, cum nota ciuibus corpora ad ipsam urbem pelagus eiecisset; tanta ciuitatem repente comploratio luctusque compleuit; tanta in eius facinoris auctores, quos haud leuibus argumentis Lusitanos fuisse coniecercant, excitata sunt iræ; vt cuncti consensu ad Regem adierint; iamque per se inclinatum eius animum perfacili momento ad oppugnationem arcis impulerint. Nec pro tam atroci injuria satisfactionem accipere, quod nauarchum Almeida multis rationibus factum excusantem ac deprecantem ignominiam, grauib; verbis increpitum, ac præfectura priuatam, in ordinem redegit. At Laurétius Britus arci præpositus, ex propinquo in omnes barbarorum conatus excubans animo, vbi de eorum consiliis per exploratores cognouit; illico ab Almeida subsidis & comætu accersito, arcem firmat, intendit vigilias, stationesque disponit, ac præsertim spectantia in urbem propugnacula, nouis insuper additis munimentis, diligenter instaurat. Rex item, fossa vallòque à portu ad apertum mare perducto, oppidum ab arce intersepit, exiguo transitu ad procurrationes relicto. Cumque multos iam dies, suspecti inter se, vitandis inuicem ac fruendis infidiis exegissent; tandem expectata ab Calecuta auxilia Cananorem adueniunt, hominum ad viginti millia. Inde nulla oppugnandi mora est facta. Puteus inter oppidum arcemque medio ferè spatio intererat: vnica Lusitanorum aquatio, circa eum puteum minuta prælia, prohibentibus aquatores hostibus, fieri cœpta. Cumque è Lusitanis aliquot ferme quotidie aut caderet, aut vulnerati discederet, & aqua modica sanguine multo constaret; Laurentius, Thomæ Fernandi architecti monitu, specu opere subterraneo ad ima putei occultè perduxit;

perduxit; fistulæque ac statumine appposito, locum ita concameravit, ut ne quid supernè latices vlla ratione posset inficere. dein per speciem aquandi, eruptione facta, nostri glebas certatim injiciunt; ac puteum, ne hostibus vsui esse possit, obturant. Cuius rei miraculo attoniti barbari, nouæ scaturiginis aliquid intra arcem existisse videlicet rati, munitiones aliò transtulere: dein quies vtrinque fuit, dum orbiculari forma ingentes gossipio saccos inferciunt, quibus contra tormetorum ictus ante se prouolutis, virgultorum fascibus opplerent fossas, vallumque rescinderent. ea machinatio extremam partem perniciem obsessis attulit. quippe contortos & bombardæ globos gossipinum tomentum excipiebat adedò lentè, ut eorum impetus ipsa mollitie frangeretur. hinc, ponè latitantes armati, magno sublato clamore propè iam ad fossas lati perueverant; cum in obliquum agmen, ex arce, diuino profus instinctu, directa maiora tormenta, conceptis momento saccis, & gossipium ipsum & gossipio fretos Malabares fœda cum laceratione difficiunt. Simul etiam Britus cum delecta manu portis erumpens, dissipato ac territo hosti acriter institit, magnæque edita strage ceteros in præcipitem fugam auertit. Ex eo barbari segniore facti, cum neque aperta proficeret vis, & in eiusmodi congressibus promptissimum quemque, ut fit, è suis amitteret; ommissa oppugnatione, operibus & munitionibus claudere nostros insistunt, eo maiore fiducia, quòd non terra, non mari, noui commeatus in arcem subuehi possent, clausis itineribus, & hyeme per eos dies admodum fauente. interim crebræ a nostris eruptiones haud exiguo cum hostium detrimento fiebant. Quo in genere præcipuum decus tulit omnium consensu Guadalaiara, natione Castellanus. is turbidam ac perfrigidam tempestatem nactus, cum eximiis centum & quinquaginta viris nocte concubia in hostium stationes impetu facto, partim sopitos imbre cadente vigiles, partim algore nocturno torpentes oppressit: cæsi in eo tumultu Malabares ferme trecenti; & ferrea aliquot tormenta capta, & commeatus aliquantum. Intentiores inde custodiæ haberi ab hostibus capta. boues etiam interdum ad obsessos in insidias illiciendos propulsi, quas felici conatu cæsis insidiatoribus, cum in arcem nostri semel iterumque abstraxissent; ea spe frustrati delusi que Malabares artem desistere, ne duplici pecorum hominumque iactura hostes insuper alerent. Iisdem ferme diebus, per famuli negligentiam accensa noctu lucerna, casas aliquot Lusitanorum ex arida materia, foliis paleis que, momento combussit. eo incendio multo maxima pars commeatus absumpta. quæ res tam aspero ac difficili tempore

Brittum grauitèr admodum perculit. ac ne cæteri despondentem animos, omni arte damnum celare conatus est: sed & longè arctior solito in diuidendis cibariis parcimonia, & ob id ipsum crebra seruitiorum transfugia rem & Lusitanis & hostibus prodidit. Itaque omnibus panè consumptis, ad extremam ventum erat inopiam; neque iam muribus fœdisque aliis animalibus abstinēbatur; cum diuinitus (vt sæpe alias) oblatum nec opinanti Lusitano remedium est Templum in extrema arce erat Virgini Victrici, vt supra diximus, ab Laurentio Almeida exstructum. Ad id templum, desperato panè omni humano subsidio, Lusitani quotidie cōstuebant, opem cum à Deo cælitibusque, tum præsertim ab ipsa Virgine Dei matre enixè petentes. Ne se, in alieno ac barbaro solo, tot vndique cinctos angustiis, tot pressos malis, fame ipsa denique enectos, Christianos ipsos, & a Christo filio sibi committendos elementissima Regina cæli despiceret: suis peccatis noxisque, quas ipsi innumerabiles faterentur, ab irato Deo veniam & pacem expolerent; neq; iâ de corporis modò, sed etiam de animorum salute periclitantibus, in tempore subueniret. Haud incassum missæ preces. Ipsomet festo Assumptionis die, ne quid miraculo rem posset eximere, solito vehentiùs intumescens pelagus, ingentem locustæ numerum ad ipsas templi radices eiecit. quæ à Lusitanis gratulabundis auidè collecta, in multos dies abudè suffecit: nec validos tantùm sæua fame, verùm etiam (vt salubris est cibus) ægros diuturno morbo leuauit. Iâque appetebat ver; nec dubium erat, quin suis laborantibus primo quoque tempore suppetias laturus esset Almeida. Quocirca ratus antevertendum Cananorius, omni conatu rursus oppugnationem simul terra marique experiri constituit, & Zamorinus vrgebat assiduè, segnitiam inculcans, & noua auxilia subinde submittebat, prorsus, vt Cananore iam sub signis numerarentur militum ad quinquaginta millia. Actuaria etiam facili appulsu coacta ad ducenta. in quibus erant turrita nonnulla, cuiusmodi nuper aduersus Patiecum Calecutanus ornauerat: itemque alia inter se iuncta & constrata ratibus; quò plures simul armatos in terram exponerent. Hac omnia, vt Lusitanos fallerent, quam occultissimè comparata, & stationes interim quietæ erant, quo faciliùs ad socordiam obsessos adducerent. Sed è regis propinquis vnus, æquè acerbo in Zamorinum odio incensus, ac propensa in Lusitanos voluntate, quòd eorum opibus ac studio crescere se posse consideret; non solum com meatus furtim ex occasione sumittebat interdum, verùm etiam per idoneos internuntios circumsessis arcana cuncta nudabat. Ab hoc igitur Brittus cognitis
opportunè

opportunè consiliis hostium, pro ea copia, quam habebat, aditus
 omnes maritimos terrestresque sepsit quam firmissimo præsidio
 militum, & propugnacula tormentis & omni genere torum
 instruxit; nec vigiliis custodiâsque remitti per negligentiam vel
 defatigationem vnquam est passus. Ergo vbi destinata oppugna-
 tioni affuit dies; prima luce Cananorius terrestribus copiis magno
 sublato clamore quam tumultuosissimè vallum aggreditur, haud
 dubius fore, vt ad eam partem tuendam ex omnibus locis Lusitani
 concurrerent; ita ex altera parte libero nauium accessu expositis
 repentè militibus, nullo propè certamine arcem in potestatem
 esse venturam. Sed eum longè fefellit opinio. Siquidem vnde
 victoriæ principium putabat futurum; inde fugæ turpis initium
 exstitit. quippe classarij primò audacter ad terram appulsi, vbi
 secus ac promissum fuerat, frequentes in portis valloque ar-
 matos videre; subito paupore perterriti, & missilium variæ ma-
 gnitudinis nimbo disiecti dissipatiq; multis paronibus ac lem-
 bis momento dilaceratis aut depressis, vix tentata descensione
 terga verterunt. ac tum denique à Lusitanis ad terrestres aditus
 tuendos omni ex parte concursum est. Ibi atrox prælium fuit:
 scandentisque iam vallum pluribus locis audacissimi quique Ma-
 labares cominus trucidati; tormentis verò eminus longè atro-
 cior edita cædes est. inde turbati hostes: & nequicquam increpante
 ignauiam Rege ducibusque, acies vniuersa fugam arripuit. casu-
 rum ea pugna hostium numerus relatus non est: magnum procul
 dubio fuisse constat. è Christianis (quod vix credibile videatur)
 planè desideratus est nemo. Atque is dies vltimus oppugnationis
 fuit. tentata dein vtriusque per mutua colloquia voluntates, & de
 pacis conditionibus agi captum: quas Laurentius ipse sibi suisque
 perhonorificas tulit: neque Cananorius rejicere est ausus, partim
 diuturni belli tædio fessus, partim etiam Tristani Acuniae metu
 perterritus, qui per eos ipsos dies, Oceano secunda nauigatione
 transmissa, Cananorem incolumi classe tenuerat. Eius maximè
 aduentu soluta obsidio est: cuius ad quattuor menses forti animo
 tolerata, decus eximium Laurentius & commilitones tulere:
 quamuis aded latus & insperatos euentus periti rerum aestima-
 tores Diuinæ Bonitati suæ vlla dubitatione tribuerent: cuius be-
 neficio & vltimæ inopiæ subsidium præter expectationem fuisset
 oblatum, & Cananorius princeps tanto suo periculo, Regis affi-
 nitate posthabita, contra consuetudinem gentis, in Christiano-
 rum causam ac partes planè diuinitus inclinasset. Renouato sce-
 dere, obliuio præteritorum indicta, iunctaque iterum dextræ, &

Malabares in suas quisq; domos fremente Zamorino dilapsi. Inde ad Cocinum processit Acunia. eius aduentu Lusitanorum animi confirmati recreatique, & vario aromate ex conuecta iam copia in naues imposito, infestis classibus duplicato nauium numero, ab utroque simul imperatore Pananem est ventum. In ea tum statione complures onerariae pretiosis refertae mercibus hyemabant, institores erant Saraceni, surriuo cursu per intermissa custodijs Lusitanorum loca in portum illapsi. & Zamorinus praeparatis iam ante copijs, si quid ab Cocino moueretur, locum praecclare munierat vallo circumdato, & duobus ad introitum castellis magno cum tormentorum apparatu excitatis. cohortes praeterea quattuor in eo praesidio collocarat. Nostri sub vesperam in Pananis conspectu cum in anchoris constitissent, insolita classis magnitudine permoti barbari, totam eam noctem in renouandis augendisque munitionibus posuere. Delecta vero Saracenorum manus, Mahometis fanum ingressi, de gentis more coiurant, se non nisi victores e praelio redituros. Si secus faxint, se se caputque suum diris omnibus deuouent. Ut primum illuxit, communicato iam ante consilio Lusitanus Imperator uterque adolentes filios, Laurentium & Nonium, cum scaphis & actuarijs iubent praecedere, quod ea nauigia, propter humilitatem, minus ad obliquos bombardae ictus paterent ipsi mediam aciem cum triremibus aliquot sibi deposcunt. agmen clausere onerariae. Ac iuuenes quidem, obseruato maris accessu, per media tela globosque inter utrumque castellum audacter inuecti eo minore detrimento, quod ex praescripto milites interim strati iacebant; & librata in excelsas maximae naues Malabarica tormenta irritis ictibus aera feriebant. Ut nostros iam intra portum illatos videre, deuota praecipue capita Saraceni, alienatis ab omni periculi sensu animis, certatim in praelium ruunt, seque vitro in aquas immittunt, ac nauigia maximae ducum conferti circumuenire nituntur. Paululum mora fuit, dum lymphata cohors, gladijs coactaque, & incitato remorum pulsu perumpitur. tum raptim in terram descensum. iamque sub ipso vallo varijs locis eo seuius pugnabatur, quod usum oculorum intermicantibus fulgetris densus e sulphureo puluere fumus abstulerat. dissoni tantum clamores, & morientium gemitus passim exaudiebantur. Simulatque euanescente atra nebula redijt lux; Lusitanus signifer cum strenuis aliquot viris in vallo conspectus, reliquorum animos ad aemulationem decoris & gloriae vehementer accendit. & imperatores ambo, testes cuiusque virtutis, & hortatores aderant. cum deuotis maximae Saracenis atrox erat pugna. Ex ijs, vnus, notae fortitudinis Ceterio, Laurentium

tium conspicatus, & è procerâ statura, totòque corporis habitu, rarus, id quod res erat, principem virum esse; condito subter clypeû corpore curuus ad eius genua succidenda profiliit. ille, pedibus leui momento reductis (vt erat in primis exercitatus & agilis) elatâ vtraque manu macharam in hostem demisit iis viribus, vt barbari caput ad ipsum vsque pectus horrendo profus hiatu diffiderit. Inde non dictis magis quam factis prælium ciens, obuios aliquot sterait. Nec segniùs ab Nonnio cæterisque res geritur. Cùm aliquandiu barbari præter solitum resistissent; victa demum ardore Lusitanico Indorum pertinacia est, nec impressionem nostrorum vltra sustinere. A Malabaribus maximè fuga capta, cæteros traxit. Deuoti duntaxat Arabes, cùm pauci iam & vulneribus fessi trucidarentur, obnixi corporibus (tanta vis est nefariæ superstitionis, ad vnum omnes addictas æternis ignibus animas profudere. Interim, pari ex alia parte conatu hostium naues oppugrabantur. nautæ propugnatorisque, quandiu ad castella aequalibus viribus certatum est, egregiè dimicarunt. vbi inclinatam terrestrem aciem & incolas fugatos videre, ipsi quoque certatim in mare desiliunt. complures inter enatandum occisi. Ac tum denique ambo castella imperatorum iussu disturbata & euerfa. nec modò naues cum ipsis oneribus inflammatae, sed oppido quoque diuitiis inolyto subditæ faces, demirantibus barbaris, tantam tamque paratam opum vim ab hoste contemni: militibus verò, tot periculorum præmia eripi sibi, perquam indignè ferentibus. Verùm Almeida consultò exercitum a præda continuit, ne in occupatos rapinis psalotisque repentinus aliquis, vt saepe contingit, è vicinis locis impetus fieret. Magnus vtrinque eo prælio fauciorum fuit numerus. desiderati ex hostibus ad quingentos, è nostris duodeuiginti non amplius. Eius cladis nuntium Zamorinus agerrimè tulit. Duces Lusitani conjunctis classibus Cananorem petiere. atque ibi demum ingenti cum amoris ac benevolentie significatione degressi, Acunia vela fecit in Lusitaniam, Almeida retro vnde venerat Cocinum tetendit. Dum hæc apud Indos geruntur, interim Alphonsus Albuquerqueus, pacata Socotora, Arabicum & Persicum Oceanum exigua, vt dictum est, obtinebat classe. Is ab oppido Adeno & Arabicis faucibus (nam ea quoque littora explorare placuerat) aduersa tempestate repulsus, ad Armuzianas res, diuina magis ope quam humanis viribus fretus, animum adjecit. Armuziæ regnabat eo tempore Zeifadinus hoc nomine secundus, admodum puer, stipediarius Ismaelis, cognomento Sophi, Persarum Regis: eratque in tutela paterni

mancipij Ataris Eunuchi, eximia sagacitate viri: cuius omnia consilia eò spectare videbantur, vt, quoad viueret, penes pupillum diadema & regium nomen; penes vnum se arbitrium ac potestas reru omnium eliet. iamq; per eam tutelam, cunctis inuisus, ad intolerandam superbiam opesque peruenerat. Hoc tam impotenti dominatu Albuquerqueius Rege & populum liberare, & Emmanueli vel in primis id cupienti omni ratione conciliare decreuit. Igitur Lusitanorum animis in rerum ingentium spem & cogitatione erectis, ad ostia Persici sinus iter cepit: ac prospere circumuectus Siagru promontorium, quod Rosalgatum hodie vocant; ad Calaiatu nobilem urbem Armuzianæ ditioris applicat naues: missoq; nuntio, ciues ad colloquium euocat. illi repentino metu cõpulsis (iam enim inclytum erat apud eas nationes Lusitanorum nomen) ne quid acerbius paterentur, non modo aduenientem Alphonsum benigne excepere; verum etiam conscriptis pacis & amicitiaẽ conditionibus abeuntem largo cõmeatu & omni officij genere prosequuti sunt. Longe dissimiles animorum habitus ad Curiatum Lusitanus offendit. incolæ, dum hostis in vicino moratur, & copijs & operibus ita se munierant, vt omnem pacis mentionem superbe respuerent; ac propius nihil est factum, quam vt interpreterem ab Albuquerqueio de fœdere ac societate missum, iaculis ac sagittis obruerent. Ad eã ferociam reprimendam Albuquerqueius illico bombardis ignem admoueri, & omnia circum magnis cõcuti fragoribus iubet. Cũ nihil ne eo quidem terrore oppidani cõmouerentur; postridie urbem iusta oppugnatione adoriri constituit. Tumulus erat ad insulã modum ex aqua paululum eminent; qui aestu recedente adiri ex vrbe pedibus poterat. In eo tumulo barbari tormenta aliquot cum firmo præsidio collocarant, vt in auersos intentosque in vrbis oppugnationem nostros impunẽ iacularentur. Eo periculo animaduersus Albuquerqueius Alphonsum Lupium Costam & Antonium Campensem cum expeditis militibus ad exturbandos inde barbaros celeriter mittit. Neq; illi defugere periculum ingenti conatu stationes aggressi; aliquot Mahometanis occisis, cæteris in oppidum actis, haud tam sine suorum caede vulneribusque, locum occupare. Tum verò Albuquerqueius nequicquam prohibetibus oppidanis, ad litus cum robore copiarum exscendit. ac valida impressione facta, proruto vallo, euulsisq; cancellis, intra ipsam urbem præliũ intulit. Ac primò, quamquam iniquo iam loco positam rem oppidani animo atque audacia sustinebant. dein, cũ acrius undique Lusitanus instaret; non tulere diutius impetum. effusa omnes fuga, per auersam vrbis portam, de gentis more syluas ac nemora

petière. Albuquerqueius, ad aliorum terrorem vrbe direpta & incensa, Mascatum octo leucas inde processit. Is locus, quo iam ab Armuzia propius aberat; eo tum operibus firmior, tum viris armisque erat instructior. itaque Albuquerqueius, magnam videlicet ratus dimicationem instare, se suosque parabat ad prælium. Cæterum misso ad tentandos animos internuncio, præfectum vrbis vel in primis mitem ac liberalem, contra quam putarat, expertus est. Igitur instituta certis legibus amicitia, præfectus magnam pecoris, & oryzae, & cereotæ numerum, tributum quodam modo nomine, in classe exhibuit, is commeatus dum in naues imponitur, & securi Lusitani ad littus aquantur; ecce tibi repentinus armorum strepitus & dissonæ voces. Pridie sub noctem Arabes ad duo millia oppidum ingressi, præfecto non sine contumelijs ac probris increpito, quod locum adeo propinquum regiæ, & opere præsidijque munitum, per ignauiam ac metum vagis latronibus prodidisset; frustra nitente eo factum excusare, populum ad arma conciuerant; atque vbi illuxit, infesti mari petebant; quo Lusitanos, oneribus & aquatione occupatos, in ipso littore opprimerent. Præfectus, Arabas ab eam mente repocare conatus, cum nihil omnino proficeret; Deos hominesque contestans violari ius gentium, vrbi que exitium imminere; vt fidem pro virili parte præstaret, ad littus accurrit, nostrosque præmonuit, vt sese in naues extemplo reciperent. Vix inde tumultuario consensu abduxerant scaphas; cum infensi ad sunt Arabes, ac missilibus primum è littore nostros abeuntes lacessunt; dein è propugnaculo classem ipsam tormentis maioribus impetunt. Ad ea vel capienda vel occidenda tormenta, missi aliquot è classe, cum male multati rediissent; postridie Albuquerqueius copias omnes ad urbem exposuit. Ibi verò, accensi ira Lusitani, quod interposita pactione per fraudem oppugnati fuissent, ingenti ardore prælium ineunt; perfidos Arabas ruptores scæderum appellant; magnam vbi que edunt cædem; factisque simul ac dictis iniuriam pupiunt. Cum obfirmatus hostis aliquandiu restitisset: ad extremum renouato impetu Lusitani acriter inferunt pedem, ac nouasmunitiones ea ipsa nocte perductas magno ausu transiliunt: cumque intra mœnia confugeret hostis, hærentes in terga prius quam portas occluderet, velut vno agmine irrupunt; turbatamque ac pauentem Arabum aciem toto oppido expellunt. Fusis fugatisque hostibus, ad prædam permissu ducis discurre miles, dein subditis ignibus, non oppidi tecta modò, sed naues etiã in portu arserè complures. In eo tumultu cum alijs ipse quoque vrbis præfectus per imprudentiam occisus. quam rem Albuquerqueius

cuius ægerrimè tulit: & quando viuū pro meritis tueri & ornare ne-
 quiuerat; defuncti ædibus cum cura conquisitis, ne diriperentur,
 custodes apposuit. Cæterum vrbs excidium comprobati diuini-
 tus quodammodo visum est. Excelsa Mahomeris conspiciebatur
 ædes, egregio in primis opere perfecta. Ad eam disturbendam in-
 flammādamque immissi fabri dum columnas demoliuntur, totum
 repente ædificium corruit. Cùm elisos ruina & pondere nemo nõ
 crederet, intacti præter spem & incolumes cuncti euasere. Inde
 ad Xoarem urbem eiusdem oræ progressus, incolas alieno doctos
 malo sine certamine in fidem ac deditionem accepit. Biduum
 ibi moratus, cùm ad Orfazanum adisset, oppidum incolarum
 fuga desertum reperit. Exhausta inde præda per triduum, ab in-
 cendijs, quòd regiæ propinquus admodum erat locus, honoris
 causa temperatum est. Ex eo loco, classe instaurata & resecta, ad
 caput belli Armuziam est ventum. Ad famā Lusitanicæ classis Atar
 Eunuchus præter urbanas copias, magna insuper auxilia è Perfide
 Arabiaq; cõtraxerat, & noua expectabat in singulos dies. Ingètem
 præterea nauū numerū habebat in portu: minoris forme acturias
 à plus ducetas, maiores onerarias ad sexaginta. in ijs duas inusitate
 magnitudinis; quarum alteram Principem, alteram nomine Me-
 rim vocabant. octingentas amphoras capiebant singulæ. Hæc
 duas, præter naualem turbam armati mille, cæteram classem duo
 circiter millia tuebantur. Albuquerqueius tormetorū genere & vir-
 tute militum haud dubiè præstabat: cæteris rebus longè erat infe-
 rior. verum ad ostentandā animi fiduciā, fulgentibus vndequaque
 vexillis, cum horrifico bombardæ reboatu (ea maritima saluatio
 est) portū inuectus, sub ipsas quas dixi maximas naues iaci anchoras
 imperat. Ibi cùm aliquādiu frustra expectasset, præter insitū in
 Mahometanos odiū insuper irritatus, quòd nemo ad se, vt fit, resal-
 lutandum accederet; Zeifadino puero tutoribusque palam nuntiari
 iubet: Emmanueli Regi Lusitaniæ contra nominis Christiani
 hostes, ac Mahometanos præsertim, funestū ac perpetuum bellum
 hereditario pænè iure susceptum. id non nisi alterius partis dedi-
 tione posse finire. Si in fidem eius ac potestatē venire animum in-
 ducant, & vectigal annuum pēdere, multorum Africæ Asiæq; Re-
 gū exemplo: se inde cum bona pace abituram, sin iugum recusent:
 pro certo habeant, secum ad internecionem vsque certandum. ter-
 tiam conditionem esse nullam. Atar, tam aceri denuntiatione sus-
 pensus, tamen si terrestribus naualibusque copijs abundabat, vt di-
 ctum est: tamen quo magis ex tuto rem gereret: blandis verbis &
 callida tergiuersatione re extraxit, dū expectata in singulas horas

nouæ sociorum cohortes adessent. ijs proxima nocte in urbē ad-
 missis: tantum spei & audaciæ barbaro accessit: vt quasi explorata
 iā victoria, Lusitanos mox captiuos futuros, ad supplementū nau-
 rarum & remigum in suam ipse classē prapropera gratulatione
 describeret. itaque ob id ipsum suis accuratē præcepit, darent o-
 perā, vt quamplurimi ex hostibus viui in potestatem venirent. Dein
 omissis ambagibus Albuquerque respondit: Armuzianos Reges nō
 pēdere aduenis vectigal: sed ab ijs exigere consueſſe. Si pati cum
 ceteris negotiatoribus iure Lusitani esse velint: fore illis agendū
 contrahendique in eo portu potestatem & copiam: sin vim & in-
 iuriam moliantur: senturos quantum armati Arabes Persæque fe-
 minudis Cafribus & inconditis Æthiopibus antecellant. Plus vi-
 ginti hominum millia sub signis habebat Eunuchus. iamque mi-
 nimè dubius adesse certamen, & multo milite instruxerat classē;
 & curulia tormēta ac mercenarias cohortes ad terrorē littore to-
 to prætenderat. oppidani ad spectaculum intenti, non mania mo-
 dō turrēque in mare verſas, verū etiā tecta & fenestras opple-
 rant. Albuquerque, vbi & ex apparatu hostium, & ex Eunuchi nū-
 tio præceptam animo dimicationem instare perspexit: naues pri-
 mū suas mediocribus interuallis ita disposuit, vt neque circum-
 ueniri à pluribus facillè possent: & leni circūactu singula deinceps
 tormenta in hostes obuerrēt. Dein precatus immortalem Deū,
 vt sibi pro nominis Christiani gloria præliante propitius adesset:
 nauarchis iam sua sponte fat incensis cupiditate victoriæ præci-
 pit; eminus initio bombardam rem gerāt; congressu abstineant, quo-
 ad ab se primū confertum ex propinquo prælium sit. vbi tormē-
 tis dissectam & dissipatam barbaram classē, ac se cominus iam
 dimicantem viderint: tum demum in proximas quisque hostium
 naues fidenter inuadant. Sub hæc, iugenti clamore, concrepanti-
 bus buccinis tympanisq; pugna signū vtrinq; propositū: ac simul
 tormētis passim ignes admoti. eodēq; pænè momēto & acie oculo-
 rū coruscātes vndiq; flāmæ perstringūt; & aures exsurdāt horrēda
 tonitrua: & meridianæ luci cacas tenebras noctēq; atra nubes ob-
 ducit. Necdū caligo euauerat; cū speculatiuæ hostiū naues desti-
 nato procurſu in nostros imbrē sagittarū effudēre: dein, cū propter
 agilitatem momento refugerent: ac rursus incitato remigio inte-
 riores relis hostium fierent: haud exigua improviso malo clades
 Lusitanis illata, cōfixique nō pauci. At barbaris lato successu mu-
 tuisque adhortationibus in tantum creuit audacia, vt iam cōferre
 pedē & naues Christianas certatim scandere niterentur. Tum ve-
 rō ex omni parte cōtis mucronibusq; repetiti, audacissimi quique
 præ-

præcipitantur in mare, dein minoribus machinis ad libellam æqua
 dispositis, nauigia cōpluramerguntur. Hunc maximè in modū ea pe-
 stis auersa. Atar, multitudine maximè fretus, & oculis utrāq; me-
 riens classem, primò contemptim prælium inierat: & egregiè in-
 structo parone ordines interuectus, militem ad prædam veriùs quàm
 ad pugnam hortabatur. Sed mox volitantium pilarum stridore
 perterritus, tuto loco sese ad littus post onerarias abdidit, quò simul
 suis & fugientibus in terram obstaret, & noua identidem subsidia
 laborantibus opportunè submitteret. Inter hæc, fumo iam absce-
 dente, onerariæ remulco propter inopiam venti attractæ concu-
 rerant, injectisque ferreis manibus, quam quisque indeptus erat
 nauem, in ea transilire, ac nudare propugnatoribus conabatur.
 Ante alios Albuquerqueus, Principe nauis, itemque alia erebris icci-
 bus perforata ac depressa, ingentibus animis Merin inuaserat.
 Non vigore animorum aut corporum, nec naualis belli sciètia par
 Lusitano erat Persa. tantùm abundante multitudine cum anceps
 aliquandiu stetisset pugna, tandem a nostris in hostilem nauem in-
 genti ardore transcensum est: obtinebatque iam cædes omnia, cum
 desperatis denique rebus barbari in aquas ex omni parte defluerent.
 Hinc reliquis terror injectus, ut eximiam armamentis & aluèi ma-
 gnitudine ac militum numero nauem expugnatam vidère fugien-
 tesque passim, seque in mare mittètes, partim è scaphis occisi, par-
 tim fluctibus hausti, multi etiam increpate nequicquã Eunuchò in
 terrâ euasere. Albuquerqueus victoria vsus, complures naues in po-
 restatè redegit, multis ignes iniecit: quas præcisissimis anchoralibus ve-
 hementior venti coorta vis, toto pelago collucètes Carmanicū ad
 littus abripuit. Eodem impetu naualibus etiã faces illatæ, magno
 periculo, ne suburbana, & ipsam denique urbem, ædèsque regias
 flamma peruaderet. Hisce tot malis fracta demum Ataris contu-
 macia est. ac metu percussus ancipiti, ne simul externam vim & do-
 mesticam inuidiam sustinere non posset, oratores pacis veniæque
 petendæ confestim ad Albuquerqueum misit. Parceret iræ, credibilis-
 que & incendiis temperaret: sat iam magnas temeritatis & perui-
 caciæ pœnas exactas quicquid præterea damni Armuzianæ rei in-
 tulisset, id Lusitanæ illaturum, quandoquidem Zeifadinus se sua-
 que omnia in Emmanuelis fidem permittere paratus esset. Respi-
 randi tantū daret spatiū, dum sedatur militaris tumultus, dū mu-
 liebris ploratus & pauida concursatio vulgi reprimitur. postmodum
 Albuquerqueum ipsum victis quas vellet pacis leges omnium con-
 sensu dicturum. Hæc trepidus orator & supplex, per interpretem
 exposuit. Albuquerqueus, qui nec in perniciem urbis pugnaret; &
 milites

milites diurno labore fessos quietè reficere cuperet, (certamen
 à meridiano ferme diei tempore in vesperam extenderant) partem
 iam victoriam, receptui canit. Eunuchus per eosdè interpretes renū-
 tiari jubet: se, quāvis captā penè urbē sine cōtrouersia posset euer-
 tere; tamen Zeifadini gratia, cuius ætatem à culpa abesse intelli-
 geret, incitaros Lusitanorum impetus de industria reuocasse: inse-
 quenti luce A tar ad conditiones pacis adesset, fidemque promissi
 præstaret. in præsentia licere illi subditos naualibus ignes extin-
 guere: veruntamen caueret etiam atque etiam, ne fallendo
 postmodum, longè sæuius in Lusitanorum pectoribus excitaret
 incendium; nihil eos æquè ac perfidiam & fraudem ac dolos
 odisse. Cum hoc responso oratores dimissi, & in stationes è præ-
 lio reditum est. Inter paucas, præcipuè memorabilis hæc fuit
 victoria. Desiderari ex hostibus mille sexcenti, è nostris non am-
 plius decem. at præsentis è cælo subsidij haud dubiam fidem cū
 alia multa fecere; tum verò fluitantia mox Mahometana cadaue-
 ra, sagittis (cū eo teli genere Christiani carerent) pectore aduer-
 so transfixa: vt ab illis missæ, in ipsosmet retortæ diuinitus vide-
 rentur fuisse. Albuquerque, ducibus militibusque pro merito cu-
 iusque collaudatis, ne quid ea nocte repentini ab urbe motus exi-
 steret, acriter intendi vigilias iussit. Postero die, vti condictum erat,
 de conditionibus agi cœptum. Pax ita conuenit, vti Zeifadinus, al-
 ter eo nomine Armuziæ Rex, in Emmanuelis Lusitaniæ Regis cli-
 entelam ac ditionem quam optimo iure cōcederet: eidemque Em-
 manueli Seraphinum (is nūmus aureus est) millia quindecim tributū
 nomine penderet in singulos annos. Præterea, locum Albuquerque
 ad arcem ædificandam, ipsius Albuquerquei arbitrato assignaret; æ-
 dificationemque adiuuaret præsentī pecunia, cæmentis & operis.
 denique, dum exstruitur arx, ades interim in urbe Lusitanis ad
 negociandum ac diuersandum idoneas commodaret. Emmanuel
 vicissim Zeifadinum in fidem ac patrociniū benignè susciperet;
 & vbi necesse foret, ab hostium incurfibus omni ope tueretur. In
 hæc, solēni ritu data fide acceptaque, primū omnium locus ex ædi-
 ficandæ arci deligitur, ex altera parte in mare versus, ex altera ad
 ipsam regiam pertinens; quod simul ad maritima subsidia libero es-
 set aditu, & ipsa propinquitate Regem regiōsque in officio conti-
 neret. Ceterū, quæ res Lusitanici imperij firmamentum fore vide-
 batur, ea vel in primis omnia labefactauit ac perdidit. Ædificio
 quippe inchoato, succedentibus inuicem classariis, cū Albuquer-
 cius parceret nemini, quin etiam ipse ad cæteros animandos, operi
 manus interdum admoueret; nostrorum paucitas, quamquam
 artificiosè

artificiosè obtegente Albuquerque, facile patuit. Duo millia bellatorum, vt minimum, esse barbari putarant, cum vix ad quingentos vt supra dictum est, summa pertingeret: dein, Atare magnis premiis clam sollicitante, transfugia maximè fabrum ac nauarum fieri cœpta. quos cum Albuquerque minaciter ab Eunucho repereret; ille subinde variis mendaciis & frustrationibus eludebat. Per idem tempus è Perside Legati duo ad Armuziã appulsi, vt ab Zeifadino vectigal annuum Ismaëlis nomine exigerent. Ea seu vera fuit, seu ad metum Lusitanis incutiendum, ab Atare in tempus facta legatio; confestim ad Albuquerque a Zeifadino defertur. ille, presenti animo, & hilari vultu, Regem sine cura esse iubet: sese cum legatis illico transacturum. dein globis aliquot è ferro liquato, hastarumque cuspidibus & missilibus variis in ferculum impositis, e eo ferculo mittit, qui suo nomine Persis apertè denuntiant; ab illis qui in Emmanuelis fide & imperio sint, alienis Regibus, si lacerant, tributum ex ea moneta persolui; qua ludificatione vehementer offensi legati, re infecta, pleni minarum irarumque in Persidem rediêre. Interea cum arx, quamquam acriter instante Albuquerque, tamen tardiùs cupiditate omnium cresceret; Lusitana ipsa pubes atque nobilitas indignari ac fremere; se tot iam dies in seruilii opere detineri; cum interim Ægyptiæ naues contra Emmanuelis edictum impunè toto ferantur Oceano, quarum opibus ditari omnes nullo negotio possint. Nam quod ad ipsam arcem attineat, cui non apparere ludi operam, vel potiùs prodi sanguinem Lusitanum? quippe, simul atque ab Armuzia soluerit classis, metu omni sublato, & arcem & præsidium ipsum Persis & Arabibus illico prædæ futurum. Ergo, per tot miserias & ærumnas id agi; vt, Lusitanorum humeris & sudore, castellum aduersum ipsosmet Lusitanos in barbaro solo extruatur. Hæc, & alia id genus, quæ in tali re segnitias & auaritia suggerit, occultis primùm inter paucos agitata sermonibus, paulatim in vniuersam classem manarunt. Nauarchi, qui alienæ leuitari & licentiæ moderari debuerant, vltro se tumultuanti militis, duces & auctores præbent. Denique, ipsorum nomine, libellus singulorum chirographo subscriptus, ad Albuquerque a publico scriba defertur: in quo erat; nauas & milites omnes iamdiu profectioem ex eo loco postulare. frustra ibi teritèpus, finitimisque nationes, quibus nulla ope resisti possit, atque Ismaelem in primis Persam, eo facto irritari; cui ad eam diem Armuziani Reges tributa persoluerint. Qui vt maximè fileat; & impositam suis ceruicibus arcem incolæ æquo animo patiantur; minimè tamè expedire, ommissa Indica nauigatione, marisque custodias

tenues

tenues aded copias in tot ac tam longè disjuncta præsidia dissipari carpique. Proinde classem vel ad Arabicam oram tuendam reduceret, vel in Indiam trajiceret ad Prætorem Almeidam adjuuandum. Id, ni faceret, minimè ex Emmanuelis re & boni ducis officio facturū videri. Hac à minoribus præfectis Imperatori proposita. Verū ea denuntiatione Albuquerqueus, & natura minimè blandus aut in milites ambitiosus, & regere nō regi, à suis præsertim, assuetus; aded deterritus ab incepto nō est, vt lectū mox libellum in ipsas muri cōpages per cōtemptum includi à structore imperauerit. id verò perquam indignè passi Nauarchi: non modò nihil se tā benemeritos impetrasse, verū etiā ludibrio fuisse consentientem omnium voluntatem atque iudicium. itaque ipsismet sine intermissione instigantibus, nautici, rerum nouarū cupiditate, plerique, & in Imperatore odio magis ac magis accendi; paucos ingenita probitas aut metus, aut verecundia continebat. cæteri delidia, negligentia, prauiate certare: si ad tesseras & accipiēda imperia vocarētur, vix ad nomina respondere: si maturandum quippiā esset, operam consultō remittere: sin cautè & cōsideratè agēdū; vniuersa præcipitare, miscere, cōfundere: præsentē Albuquerqueum cōtracto vultu intueri; absentē execrari & proscindere maledictis: denique, ad apertā panē seditionē res haud dubia animorum inclinatione spectare. Nihil horū Eunuchus interea nesciebat: quippe, & ab infensis omnia vulgabantur; & ipse discordiæ serendæ alendæque artifex mirus, præfectorum plerosque donis ac promissis priuatim sibi habebat obnoxios. itaque nostrorum dissensione fretus, iugum excutere ac bellum reparare sine mora constituit: grauitè semetipsum accusans, quòd Christianis hominibus aded & numero paucis, & voluntate dissentientibus, regnum Regemque præceleri desperatione prodidisset. Igitur officinis in proximo per transfugas institutis, anea clam tormenta conflare; noctu armatos in urbem admittere, naues in tutam ab incendio stationem occultè subducere; conjunctos arci parietes perfodere pluribus locis, vt in nostros munientes repentè impetum faciat. iis rebus per Abrahamū quendam Ataris inimicum ad se delatis, Albuquerqueus intestinæ prius fraudi, tum externæ obuiam eundem ratus, Nauarchos alloquitur. docet quanto in periculo ipsorum culpa res sit. Atarē, Christianorum maximè certaminibus odiisque subnixum, extremam cunctis moliri perniciem; discordiæ mala, sacramenti religionem, Emmanuelis Regis præcepta commemorat. caueant, ne gloriosam aded victoriam, ac panē diuinam, cuius fama iam longè lateque manauerit, perfidis coitionibus ac detestabili animo.

rum obstinatione corrumpant. Hisce castigationibus minisq[ue] insuper exterriti præfecti, cum sese purgarēt, & in officio fore promitterent; Lusitanos, quiq[ue] in vrbe quiq[ue] in arce versarentur, illico in naues cum omni instrumēto Albuquerqueius retiocat. Inde patefacta sua consilia sensit Eunuchus, neque vltra iam distulit bellum. Naui actuariæ carina erat ab Albuquerqueio in littore posita: in eam primū inijcit flāmas, deinde in classē nostram et vrbe varij generis tela contorquet. Albuquerqueius, nequicquam Rege, regisq[ue] præmonitis, vt fœderis & iurisiurandi memoris pacta fidēq[ue] seruarent, applicitis ad terram nauibus, vrbe continuis octo diebus pergit quaterere. Ea diuerberatione quamquam ciuibus luctuosa; tamen cum haud ita multum ad summam vniuersi proficeret belli, ab oppugnanda ad circumsedendam Armeiziam vires & consilia transtulit. Neque admodum difficilis fore videbatur obsidio vrbis in arido ac sitienti solo, pænē cunctis non modò ad cibum, sed etiam ad potum importatis ventis: & vniuersis sitis opportunitate, vt suprā dictum est, in admirabilem celebritatem frequentiamq[ue] perductæ. Siquidem, paucis exceptis oloribus, nihil ferme tota insula feritur. Cisternæ aliquot intra ipsam mœnia cadentem è cælo excipiunt imbrem, idq[ue] perrarò. Ad Turumbacum (quattuor ab vrbe millia passuū is abest lœus) aliquot numerantur putei; cætera mirum in modum squalent arētq[ue]. Albuquerqueius Nauarchis ad opportuna loca dispositis, scaphas etiam remige ac milite instructas, insulam dies noctēsq[ue] circuire iubet. multa paucis diebus nauigia cum ipsis comiteatibus intercepta, nauarū militēsque ad terrorem decisis naribus, auribus, manib[us]q[ue] in littore expositi. Præterea Turumbacū Georgius Barretus Castrius cum expeditis octoginta viris noctu profectus, circa quartam ferè vigiliam, quod tempus altissimo somno mersos homines tenet, nec opinato aduentu sopitos palatosq[ue] custodes oppressit. sagittarij ducenti, equites quinque & viginti in eo præsidio erant. cæteri cum ipso præfecto pleriq[ue], & cætorum corporibus, pedatum equorūq[ue], & alia materia oppleti putei, ac, ne aperiri de nouo possent, cum delectis non amplius viginti viris in ea statione relictus Laurentius Syluius Castellanus, egregia virtute Centurio. Aduersus eum manipulum cohortes aliquot ex vrbe cum erupissent: circumuentos Lusitanos, & in orbem pugnantes, ad vltimum iam discrimen adduxerant, ac superfuisset nemo, ni Albuquerqueius in omnes hostium motus intentus, cum centum & quinquaginta armatis celeriter affuisset. eius aduentu integrata pugna, & ex altera parte Atar & Rex ipse hortatores aderant: ex altera, inter pri-

mos ordines Albuquerqueius præliū ciebat acerrimè, ad extremū, superante hostiū multitudine, plurib⁹ iaculis frustra petitus, cū iētus omnes impenetrabile scutum & egregia lorica respueret: haud tamen exiguo cum vitæ discrimine, plerisq; suorum laueijs, vno tantū desiderato, sese ad scaphas in proximo stantes recepit. Ex hostibus cecidere cōplures. in ijs princeps iuuetutis Amis (qui honoris vocabulo xa dicebatur) manu prōptissimus, cui nuper ob cōiurationis crimen exsulanti, reditum in patriam Albuquerqueius ipsemet impetrauerat: ac tum ex cataphracto equo in liberatore suū impia tela torquenti, missus in incertum è tormento globus femur alterum abstulit. Acriore inde custodia cū omnes vndique comneatus ab vrbe arcerentur; inopia primū, dein fame siti que vrgeri ciuitas capta: quæ mala cū diutius ferri natura ipsa nō sineret: concursus quotidie plebis in regiam fiebat detestatiū bellū, sibi que, & vxoribus, ac paruis liberis alimēta precibus iratis efflagitatum Atar interea per idoneos viros tumultum sedare vix poterat: & incassum propinqua Persarum auxilia & explorata victoria spes iactabatur: ingens quippe rerū desperatio populū ceperat: iamq; in eo res erat, vt Albuquerqueius urbem malo subactā rursus in potestatem acciperet, legesq; denuo imponeret victis: cū nihil tale merentem, in ipso articulo rei ad exitum perducendæ, Nauarchi ferè omnes repente destituunt: & passis velis in Indiam cōsensu transmittunt. neque id modò, verū etiam ad suā ipsi leuandam infamiam, vt sit, in fontem Albuquerqueium fictis criminibus vltro apud Almeidam Prætorem insimulant. Ab ijs tali tempore desertus Albuquerqueius, Quexomen tamen insulam subita incursione vastauit, ac subsidio venientes Armuzianis duos Larecij Regis propinquos cū sagittarijs quingentis cecidit: & in cōspectum vrbis cadauera vtriusque proiecit. Sub idem tempus, è captiuis est cognitu, ab Lara Carmania vrbe, & Bahareno insula Perfici sinus, classe aduētare nauū septuaginta, rebus omnibus ad dimicandū paratā. ac simul ab Socotora nuntij tristes venere; arcē Lusitanā præsidiumq; in summo versari periculo. Fartaces, post Christianæ classis profectiōne, cōcitatis denuo ad arma incolis, acriter Lusitanos premebant. Harum rerū fama permotus Albuquerqueius, nouis cōmeatib⁹ ex hostico duas, quæ solæ supererāt, naues instruxit ac dolore rātē ad irritū cadētis victoriæ fremēs gemēsq; Socotorā Ianuario mese reperijt. Eius aduētū soluta statim obsidio est; fugati denuo Fartaces: & Socotoranis quòd iterū defecissēt, multæ nomine, grauius vectigal impositum.

LIBRI TERTII FINIS.

G

HISTO.